

Og her bliver det klart, at bogens titel rummer to konnotationer. Først, at der er opstået en slagmark mellem to kulturer: den danske og den „indvandrer’ske“ (og det er trods alt kun i Danmark, at folk fra lande så forskellige som Pakistan, Tyrkiet, Jugoslavien og Somalia og Vietnam kan udstyres med samme „kultur“). Den anden slagmark er selve kulturbegrebet, hvor diskursen om kultur og kulturelle forskelle bliver et genstandsfelt, der synes at være en erstatning for racen og raceforskelle. Det ser næsten ud til, at alle danskere – fra Ishøjs borgmester Peter Madsen, Den danske Forenings formand Ole Hasselbach til menige bureaukrater på indvandrerkontoret, diverse indvandrerpolitikere og de mest venligt indstillede asylcentermedarbejdere – er blevet kultureksperter, som er i stand til at beskrive og fortolke „indvandrerkultur“ for os andre, så vi kan danne os en mening om „problemet“ (manglende integration), årsagen (kulturen, Islam) og løsningen (send dem hjem!, stil strengere krav til dem!, forbyd familiesammenføringer! osv.). Antropologer har heller ikke vist sig immune over for at deltage i dette spil, hvor kulturen forklarer alt, og derfor intet som helst.

Schierups bog er skrevet med en vis lidenskab og i en alt for tydelig solidarisk ånd over for forfatterens „folk“. Bogen har sine uskyldige ofre: indvandrere, hvis handlinger næsten udelukkende forstås som en reaktion på de diskriminerende, underkastende strukturer, de udsættes for. Men den har også sine skurke: myndighederne og integrationsbureaukraterne, som umyndiggør indvandrere i velfærdssystemet, undervurderer dem i skolen og på arbejdspladsen eller mishandler dem med en kulturopfattelse, der ikke er til at skelne fra racisme.

Schierup angiver visse løsninger på indvandrerproblemet, især ved påstanden om, at det er danskerne, der er problemet. Danskerne skal således have mere oplysning og holdningsbearbejdelse. Men det er vel lidt naivt at tro, at indvandrernes reelle problemer kan løses med holdningsændringer hos danskerne.

En hel del indvandrere befinder sig på bunden af boligkøen, uddannelses- og beskæftigelseshierarkiet. De deltager ikke i det offentlige liv. Den humanistiske forståelse, der har båret indvandrerpolitikken gennem halvfjerdsere og firserne, er hørt op. Anti-indvandringsholdningen er tydelig hos alle politiske partier. Der er en akut mangel på slagkraftige,

uafhængige indvandrerorganisationer og på karismatiske indvandrerledere. En analyse af disse reelle problemer kunne have været langt mere nyttig end denne svage prædiken for forståelse, som ligner den, man træffer hos nogle af de folk, Schierup prøver at gøre op med.

Bogen har dog stor værdi i kraft af dens forsøg på at sætte indvandrerforskning, indvandrernes vilkår, indvandrerpolitik og indvandringsdiskurs ind i en antropologisk sammenhæng. Som udlænding kan jeg herefter se, hvilke faktorer der ville gøre mig til dansker, og at jeg skal passe på ikke at blive gjort til indvandrer.

Steven Sampson
Institut for Antropologi
København

REGINA SCHULTE: *The Village in Court. Arson, Infanticide, and Poaching in the Court Records of Upper Bavaria, 1848-1910.* Oversat fra tysk: *Der Dorf im Verhör: Brandstifter, Kindsmörderinnen und Wildere vor den Schranken des Bürgerlichen Gerichts* (1989) af Barrie Selman. Cambridge, New York & Melbourne: Cambridge University Press 1994. 176 sider. ISBN 0-521-43186-7 hardback, pris £40.00.

Retskilder er uvurderlige til belysning af almindelige menneskers liv i fortiden. Ikke fordi almindelige mennesker allesammen var forbrydere, men fordi forbrydere i reglen var almindelige mennesker, og fordi retskilderne gerne er de eneste skriftlige kilder, vi overhovedet har til deres liv. Hvor lovtekster er tvivlsomme kilder til faktuelle forhold, er forhørsprotokollerne guldgruber, fordi de hyppigt citerer vidner og anklagede ordret, når de fortæller om deres liv og omstændighederne ved forbrydelsen. Nogle af de mest spændende historiske studier fra de seneste årtier hviler på forhørsprotokoller.

Regina Schultes materiale har denne forbløffende karakter. Landsbyerne på de bayerske Alpers nedre skrån timer frembyder et broget billede på forbrydelsens område. De tre hovedgrupper af lovovertrædelser, der analyseres i bogen, har forskellig baggrund. Spædbørnsdrab og mordbrand afspejler livet i et landbosamfund, hvor ægteskabsalderen var

høj som i næsten alle europæiske bonde-samfund, hvor foden under eget bord var et altafgørende livsmål, og hvor konflikter mellem fattige og mere velbærgede undertiden gav sig voldsomme udslag. Det var den store gruppe mennesker, som endnu ikke havde egen gård, men levede som ugifte tjenestefolk (studiet viser, at jordbesiddelse var et stadium i livscyklus), der stod for disse to forbrydelser.

Hvis der endnu skulle være nogen, som forestiller sig, at mødre i gamle dage på landet gik hjemme hos deres børn, kan man anbefale dem afsnittene om barnemord. De mordanklagede tjenestepiger havde ofte både to og tre uægteskabelige børn, anbragt på lykke og fromme hos mødre og tanter, før de kvalte den seneste. Kønsmoralen blandt landboerne, som den fremstår i forhørene, svarede heller ikke til nogen gammeldags bornerthed. De havde gode grunde til at blive gravide i ny og næ, kvinderne. Derimod har Schulte – og vi – vanskeligt ved at få klarhed over, hvorfor de af og til blev mordersker. Det virker ganske tilfældigt, udløst af den berømte dråbe i bægeret.

Analysen af mordbrandene har større dybde. Vi får nogle bud på, hvorfor netop Den Røde Hane og ikke fx øretæver eller overgreb på husdyr var den foretrukne form for hævn. Og tilsammen viser retsbehandlingen af de to typer forbrydelse, hvilke menneskelige kvaliteter, dette samfund satte i højsædet. Vidnerne samstemmer om ros til de flittige, de „gode arbejdere“, og finder barnemord mindre belastende end dovenskab.

Hvad krybskytteriet angår, forekommer analysen mere sædvanlig. Bjergene og sæterdriften gav krybskytteri særligt gunstige vilkår, og jagtlovene var så urimelige, at man udmærket forstår den oprørskhed à la Hobsbawn, der tilsyneladende udgør forklaringen på problemets omfang. Nogle ejendommelige historier om mænd, som blev bjerggængere og aldrig kom tilbage til landsbyernes civilisation, viser dog, at der måske også var andet end social utilfredshed på spil.

En gedigen bog om et dybt interessant materiale, om end man undertiden kunne have ønsket sig lidt mere antropologisk vovemod til at krydre den historiske akkuratess.

Anne Knudsen
Institut for Historie, Kultur og
Samfundsbeskrivelse
Odense Universitet

JENS TONBOE: *Rummets sociologi – Kritik af teoretiseringen af den materielle omverdens betydning i den sociologiske og kulturgeografiske tradition.* København: Akademisk Forlag 1993. 576 sider. ISBN 87-500-3181-3 paperback, pris 398 kr.

Det er et gedigent værk, et kompakt værk og et fornemt værk, Jens Tonboe har skrevet. „Rummets sociologi“, det er en prætentios titel, der nok kan kræve sine 576 tætskrevne siders plads. Heldigvis har Tonboe en klar linie for sit værk, og det gør, at det er overskueligt at læse trods mængden, og at argumentationen og kritikken hænger sammen fra ende til anden.

Vinklen er videnskabsteoretisk, og det er en god idé at belyse videnskabsteoretiske problemstillinger ved at belyse ét emne og påvise, hvordan det er blevet behandlet til forskellige tider og under forskellige ismer, fordi det samtidig kaster lys over de skoler, der gennemgås. Set fra det konkrete emnes, rummets, vinkel er det også en glimrende idé at lade rummet transformeres gennem forskellige stadier, og herved lægge lag på lag i denne historie om denne kategori.

Rum forstås i udgangspunktet af Tonboe – jævnfør titlen – som den materielle omverden. Vi befinder os i det og er afhængige af det, men vi tænker også med det – og vi forestiller os, hvad det er for en størrelse. Disse forestillinger om rummet ændrer sig hele tiden. Rum er indlysende vigtig som kategori for os alle og som tema for en videnskabelig behandling, allestedsnærværende som det er. Derfor er det lykkeligt, at temaet atter er blevet populært. Tonboes bog kommer altså lige som den skal, idet den netop omhandler, hvorfor temaet rum til tider har været populært, og hvorfor det til tider har været glemt i samfundsvidenskabelig tænkning.

Tonboe lægger ud med at spørge, hvad der er blevet tænkt om rum – hvornår, af hvem og hvorhenne. De forskellige skoler gennemgås, fint afgrænsede perioder, hvis forskellige behandling af rummet forklares stringent. Det er en veltempereret tur, læseren føres ud i, fra den historiske materialisme (Marx, Engels), over positivismen (Durkheim, Comte, Mauss m.fl.), den tyske idealisme (Weber, Simmel), humanøkologien (Wirth, Duncan, Schnore), strukturfunktionalismen (Parsons, Merton), neo-positivismen (Hall (antropologen iblandt dem) m.fl.), neo-marxismen (Lefebvre, Gottdiener m.fl.) til „rummets kontekstualisering“